

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

Є. П. Голобородько

Українська МОВА

АКАДЕМІЧНИЙ РІВЕНЬ

II семестр

Харків
Видавнича група «Основа»
2012

УДК 37.016
ББК 74.268.1 (4 Укр)
У74

Автори:

Голобородько Є. П., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології Південноукраїнського регіонального інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, член-кореспондент НАПН України, дійсний член Академії педагогічних і соціальних наук;
Голобородько К. Ю., кандидат філологічних наук, професор кафедри української мови Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
Павлик О. А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри змісту і методики початкового навчання Криворізького державного педагогічного університету;
Мельничук Ю. Ю., кандидат педагогічних наук, викладач кафедри філології Херсонського державного університету;
Бондаренко І. А., учитель-методист, учитель української мови та літератури Херсонської спеціалізованої школи I–III ступенів № 24.

Рецензенти:

Плиско К. М., доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
Назаренко Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, начальник відділу освіти Цюрупинської районної ради Херсонської області.

Українська мова. 11 клас. II семестр. Академічний рівень / Є. П. Голобородько, К. Ю. Голобородько, О. А. Павлик, Ю. Ю. Мельничук, І. А. Бондаренко. — Х. : Вид. група «Основа», 2012. — 120 с. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-1021-6.

У посібнику репрезентовано всі уроки української мови для II семестру 11 класу, що відповідають чинній програмі академічного рівня для 11-річної школи. Метою створення цього посібника є бажання полегшити підготовку вчителя до уроку, вивільнити час для творчої складової. Конспекти складені за чіткою структурою, містять основні етапи уроку, але можуть бути творчо доопрацьовані. Зручний формат перфорації дає можливість виокремити конспект кожного уроку.

Для вчителів української мови та літератури загальноосвітніх шкіл, керівників методичних об'єднань, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 37.016

ББК 74.268.1 (4 Укр)

Навчальне видання

ГОЛОБОРОДЬКО Євдокія Петрівна
ГОЛОБОРОДЬКО Костянтин Юрійович
ПАВЛИК Олена Анатоліївна
МЕЛЬНИЧУК Юлія Юріївна
БОНДАРЕНКО Ірина Анатоліївна

**УКРАЇНСЬКА МОВА
11 клас. II семестр
Академічний рівень**

Головний редактор *К. Ю. Голобородько*
Редактор *О. О. Маленко*
Відповідальний за випуск *Ю. М. Афанасенко*
Технічний редактор *О. В. Лебедєва*
Коректор *О. М. Журенко*

Підп. до друку 23.06.2011. Формат 60×90/8. Папір офсет. Друк офсет.
Гарнітура «Шкільна». Ум. друк. арк. 15,00. Зам. № 11-07/01-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731-96-33
e-mail: office@osnova.com.ua
www.osnova.com.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

Віддруковано з готових плівок
Виробник: ПП «Тріада+». Свідоцтво ДК № 1870 від 16.07.2007 р.
Харків, вул. Киргизька, 19. Тел. (057) 757-98-16, 757-98-15

© Голобородько Є. П., Голобородько К. Ю. Павлик О.А.,
Мельничук Ю. Ю., Бондаренко І. А., 2011
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2012

ISBN 978-617-00-1021-6

Урок № 32
ВИДИ СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ.
ПУНКТОГРАМИ У СКЛАДНОМУ РЕЧЕННІ

Мета: повторити види складних речень й основні пунктограми у складному реченні; розвивати вміння правильно й комунікативно доцільно висловлювати власні думки за допомогою різних видів складних речень; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати у школярів повагу до літературної мови й культурних надбань рідного народу.

Внутрішньопредметні зв'язки:

Грамматика: граматичні засоби зв'язку предикативних частин різних видів складних речень.

Орфографія: правопис ненаголошених голосних, апострофа, м'якого знака, складних прикметників.

Міжпредметні зв'язки:

Література: виразне читання, тропи.

Російська мова: складні речення.

Тип уроку: формування практичних умінь і навичок.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Ознайомлення з темою, метою і завданнями уроку

III. Актуалізація опорних знань

Евристична бесіда за запитаннями (приклади можливих запитань)

- Яке речення називається складним?
- На які дві групи поділяються складні речення за способом зв'язку?
- Чи можна поставити запитання від однієї частини складносурядного речення до іншої?
- Чи рівноправні частини у складнопідрядному реченні? У чому це виражається?
- Назвіть сполучники сурядності й підрядності.

IV. Формування й удосконалення практичних умінь і навичок

Лінгвістичний аналіз

- ▶ Випишіть із поданих речень складні, визначте граматичні основи, кількість частин. Поясніть художньо-виражальні засоби поетичної мови.

1. Не повернуть козаки з походу, Не заграють сурми на зорі... Будуть вік стояти біля броду Посивілі верби-матері. 2. Я хотів би, як ти, прожити, щоб не тліти, а завжди горіть... 3. Я для тебе горів, Український народе, Тільки, мабуть, Не дуже яскраво горів. 4. Ображайся на мене як хочеш, і презирством убий мене — Все одно я люблю твої очі і волосся твоє сумне. 5. І будеш ти у кожному диханні, і будеш ти навіки при мені Гасить зірки очима на світанні, Палить мене в безжальному вогні (З творів В. Симоненка).

- ▶ Серед наведених речень знайдіть такі, у яких між сурядними реченнями кома не ставиться. Назвіть усі пунктограми.

1. Де-не-де біля ярів синіє безводний полин або кущиться пахучий чебрець (М. Стельмах). 2. В лісі озиваються співи солов'їні і всі голоси весняної ночі. 3. Мавка, зачарована, тихо колишеться, усміхається, а в очах якась туга аж до сліз... 4. По білих снах рожеві гадки легенькі, гаптували мережки, і мрії ткалися золото-блакитні, спокійні, тихі, не такі, як літні... 5. Ронила сльози дрібні, збирала в кінви срібні... 6. Як солодко грає, як глибоко крає, розтинає білі груди, серденько виймає (З творів Лесі Українки).

- ▶ Знайдіть безсполучникові складні речення, поясніть розділові знаки у них.

1. Гляди, не забудь: людиною будь! 2. Не всяка стежечка без спориша, не в кожній людині добра душа. 3. Вік прожить — не поле перейти. 4. Хлопці б'ються чортзна за що: хоч красива, та ледащо. 5. Рідної матері слівце —

Учитель:

Клас:

Дата:

як літнє сонце: бо хоча й єсть на світі хмарненько, а все-таки від нього тепленько. 6. Закинь назад — попереду знайдеш. 7. Є — слово, як мед, солодке; нема — слово, як полин, гірке. 8. Земля наша мати: всіх зрівняє і помирить (*Народна творчість*).

Переклад тексту

- ▶ Перекладіть текст українською мовою. Поясніть розділові знаки у складних реченнях із підрядними означальними та з'ясувальними.

У большинства из нас довольно высокое мнение о своей личности, какой та является сейчас. Но через сорок лет, возможно, будем смеяться над тем, какие мы сейчас. Элберт Хаббард сказал: «Каждый человек хотя бы в течение пяти минут в день бывает набитым дураком. Мудрость состоит в том, чтобы не превышать этот предел. Зачем ждать, чтобы враги критиковали нас или нашу деятельность? Давайте станем для себя самым суровым критиком» (*За Д. Карнегі*).

Синтаксичне моделювання

- ▶ Накресліть моделі складнопідрядних речень, визначте типи підрядних.

1. А через рік померла удова. Зосталась хата і городу латка, І на могилі — квіти і трава, І честь, яку не зрадила солдатка. 2. Неначе тіло без душі, Оселя, де немає жінки. 3. Вона мене навідує щоніч, Як не хитруй — нічого не сховати. Стоїть за крок і не відводить віч, і не збагнеш, Вітчизна то чи мати (*З творів М. Луківа*). 4. А цей ночами все сичить і свище, хоч вже перетворивсь на порошок: — Чого могила у сусіда вища і домовина довша на вершок?.. (*В. Симоненко*).

Правописний практикум

- ▶ Вставте, де потрібно, пропущені розділові знаки, літери, апостроф, розкрийте дужки.

1. Ущухнуло море і хвилі вляглися (*Є. Гребінка*). 2. На очах згорталося листя вільхи і вис..хала, мов на в..летенс..кій черені, висока болотяна трава (*Ю. Збанацький*). 3. Сонце йому отьмар..лось і світ пот..манів (*С. Васильченко*). 4. Пригадалось малярство мрії і з нутра стала підійматись якась могутча міцна сила (*С. Васильченко*). 5. Ось ранок синім возом їде і сонця сніп в..с..ло в..зе (*Б.-І. Антонович*). 6. Саме тут на біл..ватому обрії неба виник із темної пелени Дніпра Монастирс..кий острів і проти нього над скелями Дніпра визначилась біленька хатина старого Глоби (*А. Коптілов*). 7. Вже червоніють помідори і ходить осінь по траві (*М. Рильський*). 8. Вітер стих і чистий свіжий сніг сріблом сяяв під блакитним наметом неба (*М. Коцюбинський*). 9. Зараз тільки сухе бадил..я стовбурчилось на городі та стр..міло соня..ничиння (*О. Довженко*). 10. Повертає хлопець голову і на одному з сухих д..рев бачить наряджену в шовк і дорогий оксамит з (синьо)зеленими переливами пташку (*Ю. Збанацький*). 11. Ось лапата рука зач..пила його за голову й зразу обтрусилло всього снігом (*Панас Мирний*). 12. За хвилину двері рвучко ро..чахнулися і на порозі з..явився д..ректор (*Ю. Смолич*). 13. Зв..ртаємо на вулицю з трамвайною колією і нас наздог..няє вантаж..вка (*В. Шевчук*). 14. Від куца падає тінь і розсіваються приємні запахи (*У. Самчук*). 15. Ч..рне ворон..я сідало гр..мадами на сніг і знов здійсалося з місця (*М. Коцюбинський*). 16. Потім почали т..кти річечки по вул..цях і стала парувати земля на сонечку (*В. Винниченко*). 17. Нове століт..я вже на видноколі і час новітню створює красу (*Л. Костенко*).

V. Систематизація й узагальнення знань, умінь, навичок

VI. Підсумок уроку

VII. Домашнє завдання

- ▶ Напишіть твір на одну із запропонованих тем: «Найсучасніша професія», «Місце жінки у сучасному світі», «Наскільки прийнятний американський спосіб життя у нашому суспільстві», використовуючи різні види складних речень.

Урок № 33
СМИСЛОВІ ВІДНОШЕННЯ МІЖ ЧАСТИНАМИ
СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ

Учитель:

Мета: повторити смислові відношення між частинами різних видів складних речень й основні пунктограми у складному реченні; розвивати вміння правильно й комунікативно доцільно висловлювати власні думки за допомогою різних видів складних речень; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати у школярів повагу до літературної мови й культурних надбань рідного народу.

Внутрішньопрредметні зв'язки:

Грамматика: засоби оформлення зв'язку між частинами різних видів складних речень.

Міжпредметні зв'язки:

Література: виразне читання.

Тип уроку: урок розширення й поглиблення знань та розвитку практичних умінь.

Клас:

Дата:

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Ознайомлення з темою, метою і завданнями уроку

III. Актуалізація опорних знань

Робота з таблицею

- Підготуйтеся до повідомлення про смислові відношення між частинами складносурядного й складнопідрядного речення, використовуючи таблиці.

**Смислові відношення між частинами
 безсполучникового складного речення**

Смислові відношення	Засоби зв'язку	Приклад
перелічувальні	Розділові знаки й інтонація	І сивітимуть знов у далині високі могили, віятиме вітер полиневим духом, хлюпатиме степ колоссям в обличчя (<i>А. Головка</i>).
часова послідовність дій, явищ		Невідомо звідки налетів вітер, зашуміли гіллями берези... (<i>А. Шиян</i>).
зіставно-протиставні		З праці радість, з безділля — смуток (<i>Народна творчість</i>).
з'ясувальні		Згадую: дітьми із листя кленів ми до свят сплітаємо вінки (<i>В. Колодій</i>).
умовні		Не навчив батько — не навчить і дядько (<i>Народна творчість</i>).
причинові		Гроза буде — хмара аж на землю лягає (<i>О. Коломієць</i>).
наслідкові		Махнула осінь у ліси — вони зацвіли пурпуровими, сірими та жовтими фарбами (<i>І. Франко</i>).
порівняльні		Роса блищить на сонце — чисте срібло (<i>М. Коцюбинський</i>).
приєднувальні	Я розкажу вам про замерзлу квітку: вона чорніє в мене на столі (<i>Г. Чубач</i>).	

Смислові відношення між частинами складносурядного речення

Смислові відношення	Засоби зв'язку	Приклад
єднальні	єднальні сполучники	І шумить діброва, і синіє шлях, і дзвенить Дніпрова хвиля у дротах (<i>В. Бичко</i>).

Смислові відношення	Засоби зв'язку	Приклад
причинно-наслідкові	еднальні сполучники	Орач торкнеться до чепіг руками — і нива дзвонить темним сріблом скиб (<i>І. Нехода</i>).
еднально-перелічувальні	еднальні сполучники	І полки прийшли зі сходу, стали табором у місті, і з Дунаю синю воду брали відрами танкісти (<i>Л. Первомайський</i>).
протиставні	протиставні сполучники	Ти гукай не гукай, а літа не почують (<i>Б. Олійник</i>).
розділові відношення взаємовиключення	розділові сполучники	Фронт мовчав, чи його не чути було за вітряницею (<i>О. Гончар</i>).
чергування дій, явищ або їх послідовна зміна	розділові сполучники	То пронесеться над болотом чайка, то промайне бистрий чибіс і грудкою впаде в ситу землю (<i>А. Шиян</i>).

IV. Розширення й поглиблення синтаксичного матеріалу

Лінгвістичний аналіз

- ▶ Запишіть і виразно, з інтонацією, прочитайте речення. Визначте смислові зв'язки між простими реченнями у складносурядному.

1. Ще не вмерла Україна і слава, і воля, ще нам, браття молодії, усміхнеться доля (*П. Чубинський*). 2. Співай же, Десно, у весняних просторах, ростить будови, гомонить міста (*М. Рильський*). 3. Та п'ятьма не так уже мучила Соломію, але холод пройшов її наскрізь (*М. Коцюбинський*). 4. Прилинув вітер, і в нічній хатині він про весняну волю заспівав (*Леся Українка*). 5. Можна вибрати друга і по духу брата, та не можна рідну матір вибирати. (*В. Симоненко*).

- ▶ Знайдіть підрядні частини складних речень, визначте їх тип, підкресліть сполучники або сполучні слова, якими вони приєднуються до головних частин. Поясніть розділові знаки.

1. Сталося щось таке, чого не могло статися (*В. Козаченко*). 2. Пані така, що й одпочити не дасть (*Марко Вовчок*). 3. Чоловік дав задаток, розказав, куди завести ялинку, і пішов (*М. Коцюбинський*). 4. І вечірнє сонце вдарило раптом у наші вікна, які зовсім не були зачинені віконницями, і поранило їх (*В. Шевчук*). 5. І стежечка, де ти ходила, колючим терном поросла (*Т. Шевченко*). 6. Як я люблю оці години праці, коли усе навколо затиха під владою чаруючої ночі! (*Леся Українка*) 7. Де колись був перелаз через старий тин, тепер там стояли нові тесові ворота (*І. Нечуй-Левицький*). 8. Вона все співала та співала, доки не сховалась на леваді у вербах (*І. Нечуй-Левицький*). 9. Спочатку я просто жахався цієї картини, а потім — поволі звик, як солдат на війні звикає до грому гармат (*О. Довженко*). 10. І неминуче впало так раптово, що вже не стало ні турбот, ні спогадів, ні суєти (*М. Бажан*). 11. Уночі Андрій довго не міг заснути, бо в хаті було видно од великих зірок на небі і густо пахло холодною м'ятою (*Г. Тютюнник*). 12. Щоб прийшло на землю сподіване щастя, треба великої праці (*М. Коцюбинський*). 13. Якби-то далися орлині крила, за синім би морем милого знайшла (*Т. Шевченко*). 14. Хазяйка, хоч було тепло, напинала на плечі кожух (*М. Коцюбинський*).

- ▶ Визначте серед наведених речень складні з підрядними з'ясувальними, поясніть розділові знаки.

1. Про нас думають, виходячи з того, що ми робимо, який маємо вигляд, що ми кажемо і як ми це кажемо. 2. Грецький філософ Геракліт якось сказав своїм учням, що все змінюється, окрім закону змін. 3. Відчуття власної значущості є однією із тих рис, яка відрізняє людину від тварини. 4. Єдиний спосіб на землі вплинути на іншу людину — це говорити про те, чого вона хоче, і навчити її, як здобути бажане. 5. Якщо ви хочете мати однодумців, ставтесь із співчуттям до думок і бажань інших. 6. Ніколи не кажіть людині, що вона помиляється. 7. Робіть так, щоб те, на що ви спрямовуєте людей, здавалося їм нескладним (*За Д. Карнегі*).